

การวิเคราะห์ความเสี่ยงของธุรกิจการเลี้ยงสุกรขุนในจังหวัดเชียงใหม่

Risk analysis of pig fattening farms in Chiang Mai province

อัญธิกา มะหาวัน¹, เยาวเรศ เขาวนพูนผล¹, อนูปงศ์ วงศ์ไชย¹, อีระพงษ์ เสาวภาคย์² และ
กรรณิกา แซ่ลิ้ว^{1*}

Untikar Mahawun¹, Yaovarate Chaovanapoonphol¹, Anupong Wongchai¹,
Teerapong Saowaphak² and Kannika Saeliw^{1*}

¹ ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹ Department of Agricultural Economy and Development, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University

² ภาควิชาเกษตรที่สูงและทรัพยากรธรรมชาติ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² Department of Highland Agriculture and Natural Resources, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University

* Corresponding author: kannika.saeliw@cmu.ac.th

บทคัดย่อ: การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาความเสี่ยงและประเมินผลกระทบจากความเสี่ยงด้านการผลิตและการตลาดในการประกอบธุรกิจฟาร์มสุกรขุนในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ประกอบธุรกิจฟาร์มสุกรขุนขนาดใหญ่จำนวน 2 ฟาร์ม มาทำการวิเคราะห์หาความเสี่ยงโดยใช้แผนผังก้างปลา และใช้ Likelihood Impact Matrix ในการประเมินผลกระทบของความเสี่ยง ผลการศึกษาพบว่าฟาร์มสุกรขุน ต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านการผลิต อาทิ ความเสี่ยงด้านการจัดการ ความเสี่ยงด้านสายพันธุ์ ความเสี่ยงด้านสุขภาพและความเสี่ยงด้านอาหาร ส่วนความเสี่ยงด้านการตลาดประกอบด้วย ความเสี่ยง เกี่ยวกับราคาสุกรที่ผันผวน กฎระเบียบหรือข้อบังคับทั้งของภาครัฐและข้อกำหนดความต้องการของลูกค้าเอง ช่องทางการตลาดที่น้อยและการขนส่งสุกร จากความเสี่ยงด้านการผลิตและการตลาดที่ผู้ประกอบธุรกิจฟาร์มสุกรขุนต้องเผชิญ ทางฟาร์มมีแนวทางในการจัดการกับความเสี่ยงที่มีผลกระทบในระดับสูงจนถึงระดับที่สูงมาก แต่ก็ยังมีบางความเสี่ยงที่ยังไม่มีแนวทางในการจัดการ เช่น ในฟาร์มสุกรขุนต้องเผชิญความเสี่ยงด้านการจัดการ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารกับคนงานหรือคนงานไม่กล้าตัดสินใจ ความเสี่ยงด้านโรคในสุกร อาทิ ความเสี่ยงที่สุกรป่วยจากโรคระบบทางเดินอาหารและความเสี่ยงที่สุกรป่วยจากเชื้อแบคทีเรีย

คำสำคัญ: ความเสี่ยงการผลิต; ความเสี่ยงการตลาด; ธุรกิจการเลี้ยงสุกรขุน; เชียงใหม่

ABSTRACT: The objectives of this study were to identify risk and evaluate risk effects from production and marketing of swine farming businesses in Chiang Mai. Questionnaires were used to collect data from two large-scale pig-fattening farms. Fishbone Diagram was used to identify production and market risk events and Likelihood Impact Matrix was used to assess impacts of risk events. The results of the study showed that major sources of production risks were management, species, feed, and health. Sources of market risk included variation in prices, rules or regulations in the government sector or customer requirements, a few marketing channel, and injured swine during transportation. With the production and marketing risk, pig-fattening farms implemented the risk handling actions to deal with the high-risk events. Nonetheless, there were some risk events that had not been handled. For example, in term of management, there were miscommunication between entrepreneurs and farm employees and lack of confidence in decision making among farm employees. Pig-fattening farming were also at risk of gastrointestinal disease and bacterial infectious diseases.

Keywords: production risk; market risk; pig-fattening farming business; Chiang Mai

บทนำ

สุกรนับว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศไทยที่นิยมเลี้ยงกันอย่างแพร่หลายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันประเทศไทยมีการเลี้ยงสุกรอย่างแพร่หลายกระจายไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย โดยการเลี้ยงสุกรในประเทศไทยมีหลายรูปแบบทั้งฟาร์มสุกรขุน ฟาร์มสุกรพ่อแม่พันธุ์และฟาร์มสุกรครบวงจร ซึ่งธุรกิจฟาร์มสุกรในประเทศไทยมีการเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากความต้องการบริโภคเนื้อสุกรเพิ่มมากขึ้นทำให้ธุรกิจสุกรสามารถขยายตัว โดยในช่วงปี พ.ศ. 2557-2561 การผลิตสุกรของไทยเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 8.90 ต่อปี ในปี พ.ศ. 2561 มีปริมาณการผลิตสุกร 19.88 ล้านตัว เพิ่มขึ้นจาก 19.25 ล้านตัวของปี พ.ศ. 2560 เนื่องจากตลาดภายในประเทศยังคงมีความต้องการบริโภคอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ความต้องการบริโภคเนื้อสุกรของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2557-2561 เพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 9.73 ต่อปี ซึ่งสุกรที่ผลิตได้กว่าร้อยละ 97 ของปริมาณการผลิตทั้งหมดจะใช้บริโภคภายในประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2561 มีปริมาณการบริโภคสุกร 19.34 ล้านตัว หรือ 1.45 ล้านตัน (กรมปศุสัตว์, 2560; สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ, 2561) อีกทั้งผู้ผลิตขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีการบริหารจัดการที่ดีสามารถจัดการฟาร์มและป้องกันโรคระบาดในสุกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้อัตราการรอดของสุกรเพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการผลิตปศุสัตว์มักต้องเผชิญกับความเสี่ยงจากการประกอบธุรกิจที่อาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานในหลายด้าน โดยเฉพาะความเสี่ยงด้านการตลาดที่อาจเกิดจากกฎระเบียบหรือข้อบังคับของภาครัฐและข้อกำหนดความต้องการของลูกค้า หรือเกิดจากราคาสากรที่ผันผวน (ณรงค์, 2558; อัจจิมา, 2559) ซึ่งราคาอาจผันผวนตาม “วัฏจักรหมู” ที่ราคาขึ้นลงอยู่ตลอดเวลา (Norwood and Lusk, 2007; ปศุศาสตร์นิวส์, 2563) หรือราคาผันผวนตามปริมาณอุปสงค์และอุปทานของตลาด โรคระบาด และราคาอาหารสัตว์ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นซึ่งต้นทุนอาหารสัตว์คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 60-70 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด ดังจะเห็นได้จากข้อมูลราคาสุกรหน้าฟาร์มของสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติในปี พ.ศ. 2561 มีราคาระหว่าง 44-65 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่ในปี พ.ศ. 2563 มีราคาระหว่าง 65-80 บาทต่อกิโลกรัม (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2563) นอกจากนี้ ผู้ผลิตสุกรยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านการผลิตที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ สายพันธุ์ สุขภาพ หรืออาหาร เช่น ความเสี่ยงต่อโรคระบาดที่ทำให้ผลผลิตลดลง และคุณภาพผลผลิตไม่เป็นไปตามมาตรฐาน อาทิ การระบาดของโรคแอฟริกันสไวน์ฟีเวอร์ (African Swine Fever: ASF) หรือความเสี่ยงต่อสภาวะสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง อาทิ หากสภาพอากาศที่ร้อนจัด จะส่งผลให้สภาพร่างกายของหมูกินอาหารลดลง ทำให้น้ำหนักหมูลดลง หรือ หากสภาพอากาศแปรปรวนฉับพลันส่งผลให้ลูกหมูอ่อนแอ มักเป็นไข้หวัด ป่วยง่าย (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2563) เป็นต้น การศึกษานี้จึงทำการศึกษาความเสี่ยงของธุรกิจการเลี้ยงสุกรขุนในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการเลี้ยงสุกรมากที่สุด ในเขตภาคเหนือตอนบน โดยในปี พ.ศ. 2562 มีการเลี้ยงสุกรมากถึง 360,628 ตัวและการผลิตกว่าร้อยละ 70 เป็นการเลี้ยงสุกรขุน โดยมุ่งศึกษาความเสี่ยงด้านการผลิตและการตลาด เพราะเป็นความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อรายได้โดยตรงได้และผลตอบแทนจากการดำเนินธุรกิจการเลี้ยงสุกรขุนค่อนข้างมาก

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้จะทำการศึกษาความเสี่ยงด้านการผลิตและการตลาดของฟาร์มสุกรขุนขนาดใหญ่ที่มีการเลี้ยงสุกรตั้งแต่ 2,000 ตัวขึ้นไป เนื่องจากฟาร์มสุกรในจังหวัดเชียงใหม่มีการเลี้ยงสุกรขุนเฉลี่ย 2,000 ตัวขึ้นไป โดยเป็นการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 2 ฟาร์ม¹ เพื่อวิเคราะห์ระบุหาความเสี่ยงโดยใช้แผนผังก้างปลา จากนั้นทำการประเมินผลกระทบของความเสี่ยงแต่ละด้านโดยใช้ Likelihood Impact Matrix (Frame, 2003) โดยเก็บรวบรวมการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ประกอบการฟาร์มสุกรขุนเพื่อประเมินโอกาสในการเกิดเหตุการณ์ (Likelihood) และระดับความรุนแรงของผลกระทบความเสี่ยง (Impact) โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินระดับโอกาสในการเกิดเหตุการณ์ในเชิงปริมาณและระดับความรุนแรงของผลกระทบความเสี่ยงในเชิงคุณภาพ โดยใช้มาตรวัด likert 5 ระดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

เกณฑ์ในการประเมินโอกาส

¹ จากการระบาดของโรค AFS มีฟาร์มสุกรขุนที่ยินดีให้ข้อมูลเพียง 2 รายจากจำนวนฟาร์มที่ได้รับรองมาตรฐานฟาร์มของสำนักงานปศุสัตว์เชียงใหม่ทั้งหมด 5 ราย

ระดับ	โอกาสในการเกิด
5 สูงมาก/บ่อยมาก	เกิดขึ้นมากกว่า 7 ครั้งในรอบ 3 ปี
4 สูง/บ่อย	เกิดขึ้น 6-7 ครั้งในรอบ 3 ปี
3 ปานกลาง	เกิดขึ้น 4-5 ครั้งในรอบ 3 ปี
2 ต่ำ/น้อย	เกิดขึ้น 2-3 ครั้งในรอบ 3 ปี
1 ต่ำมาก/น้อยมาก	เกิดขึ้น 1 ครั้งในรอบ 3 ปี

เกณฑ์ในการประเมินผลกระทบ

ระดับ	ผลกระทบ
5	สูงมาก
4	สูง
3	ปานกลาง
2	ต่ำ/น้อย
1	น้อยมาก/ไม่เป็นสาระสำคัญ

ซึ่งจากองค์ประกอบของความเสี่ยงที่ประกอบด้วย โอกาส และความรุนแรงของผลกระทบ (ความเสี่ยง = โอกาส × ผลกระทบ) ทำให้สามารถนำคะแนนของโอกาสและผลกระทบของความเสี่ยงแต่ละประเด็นมาสร้าง Likelihood Impact Matrix ดัง **Table 1** และสามารถนำมาจัดระดับความเสี่ยงได้ 4 ระดับ (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร, 2562) โดย

1. ความเสี่ยงระดับสูงมาก (Very High) อยู่ในพื้นที่สีแดง ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นบ่อยมากและมีผลกระทบ ของความเสี่ยงสูงมาก เป็นความเสี่ยงที่ควรมีการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน
2. ความเสี่ยงระดับสูง (High) อยู่ในพื้นที่สีส้ม ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นบ่อย และมีผลกระทบของความเสี่ยงสูง เป็นความเสี่ยงที่ควรมีการจัดการ
3. ความเสี่ยงระดับปานกลาง (Medium) อยู่ในพื้นที่สีเหลือง ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นปานกลาง และมีผลกระทบ ของความเสี่ยงปานกลาง เป็นความเสี่ยงที่พอยอมรับได้แต่ยังต้องมีแนวทางในการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นเพื่อไม่ให้ ความเสี่ยงย้ายไปอยู่ในระดับที่ยอมรับไม่ได้
4. ความเสี่ยงระดับต่ำ (Low) อยู่ในพื้นที่สีเขียว ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่เกิดขึ้นน้อยมากและมีผลกระทบของความเสี่ยง น้อยมาก เป็นความเสี่ยงที่สามารถยอมรับได้ อาจไม่ต้องการจัดการกับความเสี่ยงดังกล่าว

ยกตัวอย่างเช่น หากเหตุการณ์ความเสี่ยงด้าน ก. มีโอกาสเกิดขึ้นต่ำมาก เช่น 1 ครั้งในรอบ 3 ปี (โอกาส = 1) และมี ระดับความรุนแรงของผลกระทบในระดับสูงมาก (ผลกระทบ = 5) จะมีความเสี่ยงระดับสูง (=โอกาส × ผลกระทบ = 1 × 5) อยู่ในพื้นที่สีส้ม

Table 1 Likelihood-Impact Matrix

Impact	Likelihood				
	1 Rare	2 Unlikely	3 Moderate	4 Likely	5 Very Likely
5 = Extreme	High 5	High 10	Very High 15	Very High 20	Very High 25
4 = Major	Medium 4	High 8	High 12	Very High 16	Very High 20
3 = Moderate	Medium 3	Medium 6	High 9	High 12	Very High 15
2 = Minor	Low 2	Medium 4	Medium 6	High 8	High 10
1 = Trivial	Low 1	Low 2	Medium 3	Medium 4	High 5

Source: ARDA (2562)

ผลการศึกษา

เมื่อพิจารณาความเสี่ยง และผลกระทบจากความเสียหายด้านการผลิตและการตลาดของฟาร์มสุกรขุน ทั้งหมด 2 ฟาร์ม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะผู้บริหารและสัตวบาลประจำฟาร์มพบว่า

1. ความเสี่ยงด้านการผลิต จากการศึกษาแบบการผลิตของฟาร์มสุกรขุน พบว่า ฟาร์มสุกรขุนต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านการผลิตทั้งหมด 4 ด้าน ซึ่งสามารถแสดงสาเหตุของความเสียหายในแต่ละด้านดังแผนผังกิ่งก้านปลาตาม Figure 1 ได้ดังนี้

1) ด้านสายพันธุ์ จากการที่ผู้เลี้ยงสุกรใช้สายพันธุ์สุกรที่ไม่ดี เช่น มีอัตราการเจริญเติบโตที่ต่ำ มีอัตราแลกเนื้อที่สูง จะทำให้ได้สุกรที่มีคุณภาพซากที่ไม่ดี (มีเนื้อแดงน้อย) ทำให้ได้รับผลตอบแทนที่ไม่ดี โดยสุกรสายพันธุ์ดี มักหายากและมีราคาแพง

2) ด้านอาหาร ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่ผู้เลี้ยงสุกรต้องเผชิญมากที่สุด เนื่องจากอาหารเป็นต้นทุนหลักในการเลี้ยงสุกร และมีความผันผวนของราคาที่สูง การที่ราคาอาหารสัตว์ มีความผันผวนมักเกิดจากราคาวัตถุดิบอาหารสัตว์มีความผันผวน ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ฤดูกาล อุปสงค์ อุปทาน ราคาน้ำมันดิบ โรค แมลงและภัยธรรมชาติ นอกจากนี้ผู้เลี้ยงสุกร ยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงเรื่องคุณภาพของอาหารสัตว์ที่ต่ำ ซึ่งเกิดจากการปลอมปนไม่ว่าจะเป็น หิน กรวด หวาย เป็นต้น และการปนเปื้อนจากสารเคมี อาทิ ยาฆ่าแมลงหรือสารพิษจากเชื้อราที่อาจส่งผลเสียต่อสุกรได้

3) ด้านการจัดการ ผู้เลี้ยงสุกรมักเผชิญกับความเสี่ยงเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่ล้าสมัยและชำรุดบ่อย ความเสี่ยงเรื่องบุคลากรที่ขาดความรู้ความสามารถ การสื่อสารที่ไม่เข้าใจ เพราะคนงานส่วนใหญ่เป็นชาวต่างดาว อีกทั้งพนักงานละเลย ไม่ให้ความสำคัญกับงาน ไม่กล้าตัดสินใจในการทำงานจนทำให้งานล่าช้า จนเกิดความผิดพลาด นอกจากนี้มีความเสี่ยงเรื่องกลิ่นจากมูลของสุกรที่เกิดจากการทำความสะอาดคอกเลี้ยงสุกรไม่ดี และความเสี่ยงเรื่องโรงเรือนที่มักเกิดกระแสไฟฟ้าขัดข้อง จนส่งผลให้เกิดความเสี่ยงอีกหลายเรื่อง เช่น น้ำไม่พอใช้เพราะปั้มน้ำไม่ทำงาน อากาศในโรงเรือนไม่ถ่ายเท เพราะพัดลมระบายอากาศในโรงเรือนไม่ทำงาน หรือแม้แต่การที่อุณหภูมิภายในโรงเรือนเกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะระบบควบคุมอุณหภูมิภายในโรงเรือนไม่ทำงาน เป็นต้น

4) ด้านสุขภาพ เกิดจากหลายกรณีด้วยกันไม่ว่าจะเป็นสายพันธุ์ของสุกรที่ไม่ทนโรค การได้รับสารพิษจากเชื้อรา การไม่ทำวัคซีนเพื่อป้องกันโรค การเกิดโรคในสุกร อาทิ การติดเชื้อไวรัส การติดเชื้อแบคทีเรีย การที่สุกรป่วยจากโรคระบบทางเดินอาหารและระบบทางเดินหายใจ การที่สุกรป่วยจากโรคระบบสืบพันธุ์ในแม่สุกรที่กำลังตั้งท้อง อาจทำให้แท้งหรือลูก

สุกรที่เกิดมามีความผิดปกติทางพันธุกรรม นอกจากนี้การที่สุกรป่วยตายอาจเกิดจากการที่ลูกสุกรอ่อนแอจากการขาดสารอาหารเพราะแม่สุกรมีน้ำนมไม่เพียงพอได้เช่นกัน

1.1 การจัดระดับของความเสี่ยงด้านการผลิตและการจัดการกับความเสี่ยง ซึ่งแบ่งตามเกณฑ์ระดับของโอกาสในการเกิดและความรุนแรงของผลกระทบตาม Table 1 สามารถแบ่งได้ 4 ระดับ ดังนี้

1) ความเสี่ยงระดับที่สูงมากที่ฟาร์มสุกรขุนต้องเผชิญ (มีโอกาสการเกิดระดับ 4 และผลกระทบระดับ 4) ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการจัดการ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารที่ไม่เข้าใจ เพราะคนงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานต่างด้าว การละเลยงานไม่ให้ความสำคัญกับงาน และการไม่กล้าตัดสินใจ จนทำให้งานเกิดความล่าช้าและผิดพลาด ซึ่งทางฟาร์มก็ได้มีวิธีจัดการกับความเสียหาย โดยให้หัวหน้างานมีการตรวจเช็คงาน แต่ความเสี่ยงที่คนงานไม่กล้าตัดสินใจ และการสื่อสารที่ไม่เข้าใจ ซึ่งฟาร์มยังไม่มีแนวทางในการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

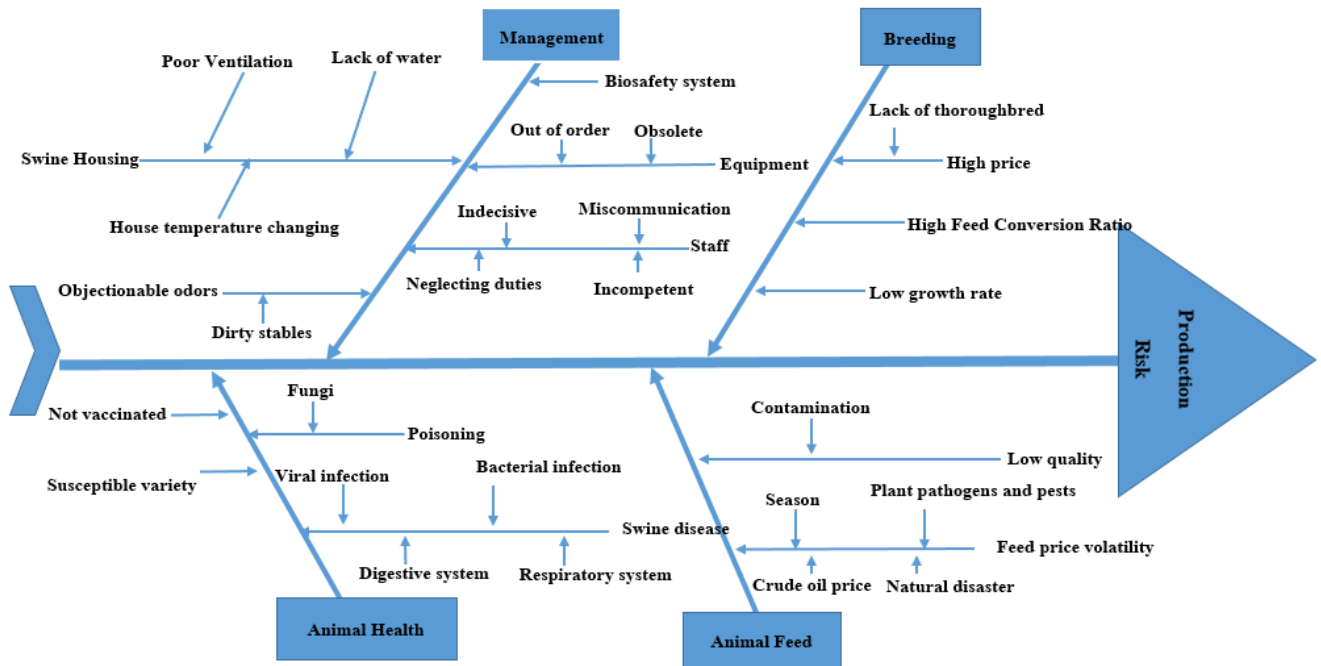

Figure 1 Production risk

2) ความเสี่ยงระดับที่สูง (มีโอกาสการเกิดระดับ 3 และผลกระทบระดับ 3-4) ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการจัดการ อาทิ การที่บุคลากรขาดความรู้ความสามารถ อุปกรณ์ภายในฟาร์มชำรุดและสุกรป่วยตายก่อนถึงกำหนดจับ และยังพบความเสี่ยงด้านการจัดการในเรื่องกระแสไฟฟ้าที่ขัดข้องบ่อยจนทำให้ไม่สามารถควบคุมอุณหภูมิในโรงเรือนได้ เนื่องจากฟาร์มสุกรขุนที่ทำการศึกษาคือฟาร์มระบบปิดเมื่อกระแสไฟฟ้าขัดข้องจะไม่สามารถควบคุมอุณหภูมิภายในโรงเรือนได้ และความเสี่ยงด้านสุขภาพในสุกรทั้งสุกรที่ป่วยจากโรกระบบทางเดินอาหาร สุกรติดเชื้อแบคทีเรียและเชื้อไวรัส ซึ่งทางฟาร์มมีวิธีจัดการกับความเสี่ยง โดยการอบรมให้ความรู้พนักงาน หากพบสุกรที่ป่วยหรือมีความผิดปกติให้รีบแจ้งหัวหน้างานหรือสัตวบาลประจำฟาร์มทันที นอกจากนี้ มีการซื้อเครื่องปั่นไฟมาใช้ในกรณีที่เกิดกระแสไฟฟ้าขัดข้องส่วนด้านสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็นสุกรป่วยจากโรกระบบทางเดินอาหาร สุกรป่วยจากการติดเชื้อแบคทีเรียและไวรัส ทางฟาร์มได้มีการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันโรคและปฏิบัติตามหลัก Biosecurity

3) ความเสี่ยงระดับปานกลาง (มีโอกาสการเกิดระดับ 1 และผลกระทบระดับ 3) ได้แก่ ความเสี่ยงด้านสายพันธุ์ จากอัตราแลกเปลี่ยนที่สูงและอัตราการเจริญเติบโตที่ต่ำ ตลอดจนความเสี่ยงด้านการจัดการ อาทิ น้ำที่ไม่เพียงพอต่อการใช้งานภายในฟาร์ม ซึ่งมักจะเกิดขึ้นเมื่อกระแสไฟฟ้าขัดข้อง และน้ำที่เก็บสำรองไว้หมด คอกเลี้ยงสุกรที่ไม่สะอาด จนส่งผลให้เกิดปัญหาเรื่องกลิ่นมูลสุกร การจัดส่งอาหารและวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ผิดพลาด ซึ่งทางฟาร์มได้มีแนวทางในการจัดการกับความเสียหาย คือ ให้หัวหน้างานตรวจสอบความสะอาดภายในฟาร์ม และให้ตรวจเช็คปริมาณอาหารสัตว์ หรือวัตถุดิบอาหารสัตว์เพื่อจะได้จัดซื้ออาหารสัตว์หรือวัตถุดิบอาหารสัตว์ล่วงหน้า และมีการจัดเตรียมถังน้ำ เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้สำรองใน

ขณะที่ความเสี่ยงด้านสายพันธุ์ที่มีอัตราแลกเปลี่ยนที่สูงและอัตราการเจริญเติบโตที่ต่ำ ทางฟาร์มยังไม่มีแนวทางในการจัดการกับความเสี่ยง

4) ความเสี่ยงระดับที่ต่ำ (มีโอกาสดำเนินการเกิดระดับ 1 และผลกระทบระดับ 1) ได้แก่ ความเสี่ยงด้านสายพันธุ์จากสุกรพันธุ์ดีหายาก ความเสี่ยงด้านอาหาร ราคาอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์ผันผวน แหล่งวัตถุดิบหายากและมีการปลอมปนของวัตถุดิบอาหารสัตว์ สาเหตุที่เผชิญกับความเสี่ยงในระดับที่ต่ำ เพราะบริษัทคู่ค้าจะเป็นผู้จัดหาลูกสุกร และอาหารสุกรให้ฟาร์มสุกรขุน

2. ความเสี่ยงด้านการตลาด ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังรายละเอียดตาม Figure 2 โดย

1) ความเสี่ยงเรื่องราคาเนื้อสุกรที่ผันผวน เกิดขึ้นจากหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ราคาสุกรขุนที่ผันผวน โดยราคาของลูกสุกรที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ราคาสุกรขุนเพิ่มขึ้นเช่นกัน เนื่องจากราคาของลูกสุกรเป็นต้นทุนในการเลี้ยงสุกรขุน นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นร่วมด้วย เช่น เทศกาลกินเจจะทำให้ราคาสุกรขุนตกต่ำ เนื่องจากปริมาณความต้องการบริโภคเนื้อสุกรที่ลดลง แต่ปริมาณเนื้อสุกรที่มีในตลาดยังคงมีเท่าเดิม หรือช่วงที่เกิดโรคในสุกร ถ้าเป็นโรคที่ไม่ติดต่อสู่คนจะส่งผลให้ปริมาณสุกรที่มีในตลาดลดลง ซึ่งอาจเกิดจากความเสียหายของสุกรในช่วงที่เกิดโรค แต่ปริมาณความต้องการบริโภคสุกรยังมีเท่าเดิม จะเห็นว่าความต้องการของผู้บริโภคที่ไม่สัมพันธ์กับปริมาณของเนื้อสุกรที่มีในตลาดทำให้ราคาของเนื้อสุกรผันผวน ซึ่งการที่ราคาเนื้อสุกรในตลาดผันผวนทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่ไม่แน่นอนในขณะที่ต้นทุนการผลิตยังเท่าเดิม หรือเพิ่มขึ้นตามความผันผวนของราคาปัจจัยการผลิต

2) ความเสี่ยงเรื่องช่องทางการตลาดที่น้อย ซึ่งเกิดจากหลายปัจจัยด้วยกัน เช่น ช่องทางการขายที่น้อย ทำให้มีโอกาสดำเนินการค้าได้น้อย เพราะเมื่อราคาเนื้อสุกรตกต่ำทางฟาร์มไม่ได้มีวิธีการเพิ่มมูลค่าให้กับเนื้อสุกร หรือมีวิธีการเก็บรักษาเนื้อสุกรจึงจำเป็นต้องขายตามราคาตลาด

3) ความเสี่ยงเรื่องกฎระเบียบ/ข้อบังคับ กฎระเบียบของภาครัฐ เช่น ช่วงที่เกิดโรคในสุกรได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติโรคในสุกรสัตว์ พ.ศ. 2558 ซึ่งห้ามไม่ให้เคลื่อนย้ายสัตว์หรือซากสัตว์ ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรไม่สามารถขายสุกรได้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องเลี้ยงสุกรเพื่อรอขายต่อไป ซึ่งเป็นการเพิ่มต้นทุนให้กับเกษตรกร นอกจากนี้ การกำหนดให้ปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์ม การกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติและข้อกำหนดความต้องการของลูกค้า เช่น ในข้อกำหนดให้ปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์ม มีการกำหนดให้อุปกรณ์ทุกชนิดก่อนนำเข้าฟาร์มจะต้องผ่านแสง uv เพื่อฆ่าเชื้อโรค ซึ่งเครื่อง uv มีราคาแพงและเป็นการเพิ่มต้นทุนการผลิตและการตลาดให้กับเกษตรกร

4) ความเสี่ยงจากการขนส่ง ไม่ว่าจะเป็นการที่สุกรเองได้รับบาดเจ็บหรือตาย ซึ่งมักเกิดจากการขนย้ายสุกรไกลเกินไป และปริมาณสุกรที่หนาแน่นจนเกินไป นอกจากนี้ยังมีเรื่องของช่วงเวลาที่ทำการขนย้ายสุกรก็มีผลต่อสุกรเช่นกัน หากทำการขนย้ายสุกรช่วงที่แดดร้อนมาก ๆ อาจทำให้สุกรเกิดอาการหอบตายได้ ซึ่งความเสี่ยงเหล่านี้ อาจทำให้เกษตรกรสูญเสียรายได้จากการที่สุกรตายหรือคุณภาพซากที่ลดลง เนื่องจากความเครียดหรือการบรรทุกสุกรที่หนาแน่นจนเกินไป

2.1 การจัดระดับของความเสี่ยงด้านการตลาดและการจัดการกับความเสี่ยง

เมื่อนำโอกาสในการเกิดความเสียหายและระดับผลกระทบจากความเสียหายมาทำการจัดระดับของความเสี่ยง พบว่าฟาร์มสุกรขุนมีความเสี่ยงด้านการตลาดในระดับที่น้อยมาก โดยมีโอกาสดำเนินการเกิดระดับ 1-2 และผลกระทบระดับ 1-2 ถือเป็นกลุ่มความเสี่ยงที่ยอมรับได้ ฟาร์มสุกรขุน จึงไม่มีการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

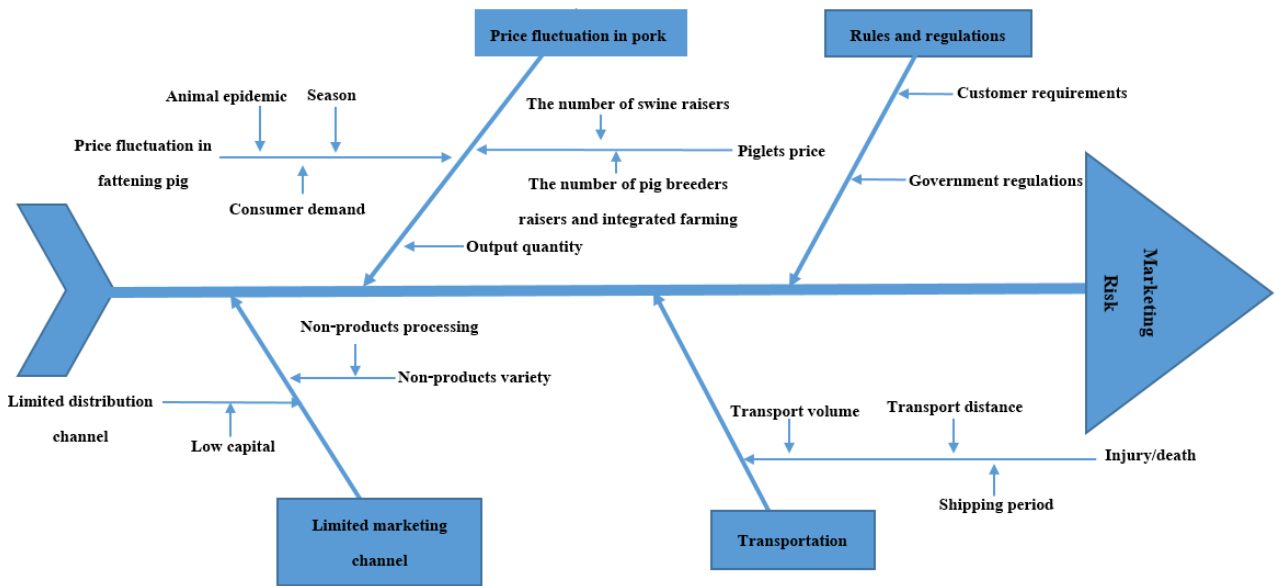

Figure 2 Market risk

สรุป

ผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มสุกรขุน ในจังหวัดเชียงใหม่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านการผลิต ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงด้านสายพันธุ์ ความเสี่ยงด้านอาหารจากความผันผวนของราคาอาหารสัตว์ วัตถุดิบอาหารสัตว์ และความเสี่ยงเรื่องคุณภาพของอาหารสัตว์ ซึ่งอาหารสัตว์หรือวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ดีหายากทำให้มีราคาแพง ความเสี่ยงด้านสุขภาพซึ่งเกิดจากหลายปัจจัยไม่ว่าจะเป็น สายพันธุ์ของสุกรที่ไม่ทนโรค การไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรค อาการป่วยหรือแม่แต่การได้รับสารพิษเป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความเสี่ยงด้านการจัดการ อาทิ บุคลากรขาดความรู้ความสามารถ ละเลยไม่ให้ความสำคัญกับงาน การสื่อสารที่ไม่เข้าใจเพราะคนงานส่วนใหญ่เป็นชาวต่างด้าว น้ำที่ไม่เพียงพอต่อการใช้ภายในฟาร์ม กระแสไฟฟ้าที่ขัดข้องบ่อย เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้ทำให้การดำเนินงานของฟาร์มสุกรขุนเกิดการขัดข้องไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของผู้ประกอบการ อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงด้านการผลิตของฟาร์มสุกรขุนส่วนใหญ่จะมีความเสี่ยงอยู่ในระดับปานกลางจนถึงต่ำ ซึ่งเป็นความเสี่ยงที่ยอมรับได้ โดยฟาร์มสุกรขุนต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านสายพันธุ์ และความเสี่ยงด้านอาหารในระดับที่ต่ำ ทำให้ยังไม่มีแนวทางในการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น แต่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านการจัดการในระดับที่สูงจนถึงสูงมาก ซึ่งฟาร์มสุกรขุนก็ได้มีแนวทางในการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น อาทิ มีการจัดอบรมให้ความรู้กับพนักงานให้หัวหน้างานหรือสัตวบาลตรวจเช็คงานและควบคุมดูแลการทำงานของพนักงานอย่างใกล้ชิด เมื่อพบสุกรป่วยหรือมีอาการผิดปกติต้องรีบแจ้งหัวหน้างาน หรือสัตวบาลทันที และเลือกใช้โรงเรือนระบบปิดเพื่อให้สามารถควบคุมอุณหภูมิภายในโรงเรือนได้และมีเครื่องสำรองไฟฟ้าหรือเครื่องปั่นไฟฟ้าไว้ใช้ มีการขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำที่ใช้ภายในฟาร์ม และมีการสร้างที่เก็บกักน้ำไว้ใช้ในยามฉุกเฉิน นอกจากนี้ฟาร์มสุกรขุนยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านสุขภาพในระดับที่สูงซึ่งฟาร์มสุกรขุนได้มีการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันการเกิดโรคในสุกรตามที่กรมปศุสัตว์แนะนำและปฏิบัติตามหลัก Biosecurity เพื่อป้องกันการเกิดโรคในฟาร์มสุกร นอกจากนี้ ในส่วนของความเสี่ยงด้านการตลาด ผู้ประกอบการธุรกิจฟาร์มสุกรขุนต้องเผชิญกับความเสี่ยงเกี่ยวกับราคาเนื้อสุกรที่ผันผวน การสูญเสียจากการขนส่ง การมีช่องทางการตลาดที่น้อย และความเสี่ยงจากกฎระเบียบ/ข้อบังคับของภาครัฐและลูกค้า ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงระดับของความเสี่ยงด้านการตลาด พบว่า ความเสี่ยงด้านการตลาดของฟาร์มสุกรขุนมีความเสี่ยงอยู่ในระดับที่ต่ำ ทำให้ฟาร์มสุกรขุนยังไม่มีแนวทางในการจัดการกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Frame, J. 2003. Managing risk in organizations: A guide for managers. Jossey-Bass, U.S.

Norwood, F. B. and, J. L. Lusk. 2007. Agricultural Marketing and Price Analysis. Pearson, New Jersey.

กรมปศุสัตว์. 2560. ยุทธศาสตร์กรมปศุสัตว์ พ.ศ. 2561 – 2565. แหล่งข้อมูล:

http://www.dld.go.th/th/images/stories/about_us/organization_chart/2561/strategy2561_2565.pdf. ค้นเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2562.

กรุงเทพธุรกิจ. 2563. ส่องราคา 'หมู' ย้อนหลัง 5 ปี รู้หรือไม่ อะไรทำให้หมูแพงขึ้น. แหล่งข้อมูล:

<https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/889842>. ค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2563.

ณรงค์ เจียมใจบรรจง. 2558. Contract Farming กับซีพีเอฟลดความเสี่ยงเกษตรกร...4 ทศวรรษสร้างอาชีพยั่งยืน (ตอน 1). แหล่งข้อมูล: <http://www.cp-eneews.com/news/details/cpnews/581>. ค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560.

ปศุศาสตร์ นิวส์. 2563. พอลิ้มตาอ้าปาก คนเลี้ยงหมู!! หวังกลไกตลาดทำงานเสรี. แหล่งข้อมูล: <http://pasusart.com/คนเลี้ยงหมู-แค่พอลิ้มตาอ>. ค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2563.

สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ. 2561. สถานการณ์อุตสาหกรรมสุกรและแนวโน้มปี 2562. แหล่งข้อมูล:

<https://www.swinethailand.com/17054275>. ค้นเมื่อ 19 กุมภาพันธ์ 2562.

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน). 2562. คู่มือการบริหารความเสี่ยง. แหล่งข้อมูล:

<http://www.arda.or.th/pdf/risk-int.pdf>. ค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2562.

อัจฉิมา ณ ถลาง. โครงสร้างพฤติกรรมการแข่งขันอุตสาหกรรมสุกร แบรินด์ S-Pure ใน Food Chain Restaurants. วิทยานิพนธ์ ปริญญาเศรษฐศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.